

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 3.19.54

**Inventaris van het archief van de
heerlijkheid Terschelling, 1322-1615**

Versie: 15-12-2020

C.E. Schabbing

Nationaal Archief, Den Haag 1976

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Eerste bewoners.....	7
Eigendom, beheer en bestuur van de heerlijkheid Terschelling.....	7
Ambten.....	11
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	11
De verwerving van het archief.....	11
Inhoud en structuur van het archief.....	12
Verantwoording van de bewerking.....	12
Verwant materiaal.....	13
Beschikbaarheid van kopieën.....	13
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	15
A. Stukken betreffende rechten en bevoegdheden.....	15
a. Verwerving, belening en leenrechterlijke verhouding.....	15
b. Liquidatie van de heerlijkheid.....	16
B. Stukken betreffende het bestuur van de heerlijkheid.....	18
a. Algemeen.....	18
b. Personeel, belast met het bestuur van de heerlijkheid.....	18
C. Stukken betreffende het beheer van de heerlijkheid en heerlijke rechten.	
.....	19
a. Algemeen.....	19
b. Bijzonder.....	19
I. Financieel beheer.....	19
II. Het strandrecht.....	19
III. Het recht van aanwas.....	20
IV. Het recht van huisgeld.....	21
V. Het recht van visserij en jacht.....	22
D. Aanhangsel.....	23
E. Aanvulling 1991.....	24
a. Bestuur.....	24
b. Beheer.....	24
I. Patronaatsrecht.....	24
F. Foto's afkomstig uit het Arembergarchief, kapucijnenklooster Edinge, België.....	25
Bijlagen.....	27
Regesten.....	27
Het Aremberg-archief, Edinge, België.....	34

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Heerlijkheid Terschelling

Archiefbloknummer:

35291

Omvang:

62 inventarisnummer(s); 0,20 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Heerlijkheid Terschelling

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Dit archief bevat stukken betreffende rechten en bevoegdheden en de overdracht van de heerlijkheid Terschelling. Verder stukken betreffende het bestuur, het beheer van de heerlijkheid en van de heerlijke rechten, zoals het financieel beheer, het strandrecht, het recht van aanwas en het recht van visserij en jacht.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Heerlijkheid Terschelling, nummer toegang 3.19.54, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Heerlijkheid Terschelling, 3.19.54, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

EERSTE BEWONERS

Het eiland Terschelling, dat in oude oorkonden als Scellingh, Scellynge en Scellingen voorkomt en door de bewoners Schylge of Skylge wordt genoemd, behoorde oorspronkelijk bij Friesland. Dit is niet verwonderlijk, want tot 1287 (St.-Hubertusvloed) was het mogelijk om van de Friese noordwestkust te voet Terschelling te bereiken.

We mogen dan ook aannemen, dat de eerste bewoners van Terschelling Friezen zijn geweest. Als gevolg van de expansie der Hollandse graven was het eiland een betwist gebied, dat na een bewogen geschiedenis bij Holland werd gevoegd, waarbij het met een korte onderbreking, in de Franse tijd, tot 1942 heeft behoord. Na die tijd is het weer bij Friesland gevoegd. Hier moge een korte uiteenzetting volgen van de geschiedenis van het eiland Terschelling en zijn bestuur.

EIGENDOM, BEHEER EN BESTUUR VAN DE HEERLIJKHEID TERSCHELLING

In 1322 werd Klaas Popma, lid van het Friese adelsgeslacht Popma, door Willem III, graaf van Holland, met de heerlijkheid Terschelling beleend.¹ Tegen het einde van de 14e eeuw kwam aan de band tussen Terschelling en Friesland een eind, doordat hertog Albrecht van Beieren in 1396 een veroveringsoorlog ondernam tegen de Friezen.² Hoewel Terschelling zich neutraal verklaard had,³ werd het eiland in 1397 door Jan van Heenvliet en Gerrit van Egmond veroverd.⁴ Vanaf die tijd hebben de Hollandse graven Terschelling definitief bezeten.

In 1399 beleende Albrecht van Beieren vervolgens Jan van Arkel met Terschelling, met "hoge ende lage gericht, ende allen anderen sinen toebereiden".⁵

Als tegenprestatie beloofde Jan van Arkel een slot te bouwen, dat altijd voor de Hollandse graaf open zou staan. De opbrengsten uit de tolleren en de strandvonderij zouden eigendom van de graaf blijven.

1 J. Smit, "Terschellinger Getij", Haren (Gn.) 1972, p. 47.

2 E. Verwijs, "De oorlogen van Hertog Albrecht van Beieren met de Friezen", in: Werken van het Hist. Gen., Nieuwe Reeks nr. 8, Utrecht 1869.

3 G.F. Schwartzenberg, "Groot Placaat- en Charter- Boek van Vriesland" Leeuwarden 1768, dl. I p. 257.

4 Verwijs, geciteerd artikel, p. 144.

5 Verwijs, gec. artikel, p. 502.

Het kasteel is inderdaad gebouwd, zoals blijkt uit een kaart van Jacob Heeres van 1556.⁶ Jan van Arkel heeft echter de heerlijkheid niet lang in bezit gehad. In 1401 brak de Arkelse oorlog uit, waarbij Jan van Arkel uit al de lenen, die hij hield van de Hollandse grafelijkheid, werd gezet.⁷ Willem VI, opvolger van de in 1404 overleden Albrecht van Beieren, vaardigde in 1405 een oorkonde uit, waarbij hij de inwoners van de heerlijkheid Terschelling toestond om zowel met Holland als met het vijandige Friesland handel te drijven.⁸

In 1417 overleed Willem VI en werd opgevolgd door zijn dochter, Jacoba van Beieren. Zij verkocht de heerlijkheid Terschelling aan Gerard van Heemskerk voor 2000 gouden schilden.⁹ Een van de voorwaarden bij de verkoop was, dat Gerard van Heemskerk de eilandbewoners van Terschelling, als ze hem niet als heer wilden erkennen en gehoorzamen, mocht "beschadigen tot alre tijt als 't hem nutte ende oirbair duncken sal". Zover zal het wel niet zijn gekomen, want de Hollandse heren bemoeiden zich niet veel met de veraf gelegen heerlijkheid.¹⁰

Ook Gerard van Heemskerk heeft de heerlijkheid niet lang in zijn bezit gehad. Hij viel in ongenade bij Jacoba van Beieren en werd verbannen. Omdat hij zijn lenen niet was komen verheffen, zouden ze aan de grafelijkheid vervallen. Er werd echter een regeling getroffen, waarbij Margaretha van Kralingen, zijn vrouw, met de goederen van haar man werd beleend.¹¹ Toen Gerrit van Heemskerk in 1429 overleed werd zijn dochter Clementia (ook wel Meyne genaamd), met de heerlijkheid beleend.¹²

Jacobica van Beieren deed in 1433 afstand van het graafschap Holland en Zeeland en de heerlijkheid van West-Friesland aan hertog Filips van Bourgondië, die in 1467 overleed. Zijn zoon Karel van Bourgondië beleende vervolgens in 1469 Antonius Hanneron, proost van de St.-Donaaskerk te Brugge, met de heerlijkheid Terschelling.¹³ Er waren echter nog twee gegadigden voor de titel van heer van Terschelling. De eerste was Rienck Poppes Popma, afstammeling van Klaas Popma. Foppe Riencks Popma, de zoon van Rienck Poppes Popma, sloot in 1482 zelfstandig een handelsverdrag met Eduard IV, koning van Engeland.¹⁴

Hieruit blijkt de onafhankelijkheid van de Popma's op Terschelling. De andere gegadigden waren de erfgenamen van Gerard van Heemskerk. Clementia van Heemskerk, zijn dochter, was in 1429 getrouwd met Gijsbrecht van Vianen.¹⁵

6 J.H. Hingman, "Inventaris der verzameling kaarten berustende in het Rijksarchief", Den Haag 1871, nr. 3043.

7 J.W. Groesbeek, "De heren van Arkel", in: De Nederlandsche Leeuw nr. 7, juli 1954, kol. 215.

8 Inv. nr. 16, reg. nr. 2.

9 Inv. nr. 4, reg. nr. 3.

10 H.J. de Feyer, "Terschelling in de Middeleeuwen", in: Schylge myn lantse, 1963 nr. 2, p. 8.

11 F. van Mieris, "Groot Charterboek der Graaven van Holland", Leiden 1756, dl. IV, p. 875.

12 Inv. nr. 4, reg. nr. 5.

13 Inv. nr. 4, reg. nr. 6.

14 T.J. Geest, "Terschelling in de Middeleeuwen", in: Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde, Groningen 1918, p. 312.

15 "Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek", Leiden 1933, dl. 9, kol. 337.

Hun dochter Geryt trouwde met Arend van Zevenbergen.¹⁶ Na de dood van haar moeder en haar broer Joost (ca. 1470),¹⁷ werd Maria van Zevenbergen, de oudste dochter van Arend van Zevenbergen, in 1476 met Terschelling beleend.¹⁸

Aangezien zij de bezittingen van haar vader zou erven, had Maria van Zevenbergen een leger van aanbidders, waarvan Cornelis van Bergen wel de vurigste was. Maar de vader van Maria ging niet akkoord met hun huwelijk. Er bleef Cornelis van Bergen toen nog één mogelijkheid over: een schaking van Maria. In 1481, toen vader en dochter terugkwamen van een jaarmarkt, werd Maria van Zevenbergen dan ook door Cornelis van Bergen ontvoerd en enkele dagen later trouwden ze te Eigenbrakel.¹⁹ In 1492 werd Maria door Maximiliaan van Oostenrijk, graaf van Holland, met haar vaders bezittingen beleend, hoewel volgens het testament van Arend van Zevenbergen haar jongere zuster de erfgename was.²⁰ In feite beheerde Cornelis van Bergen toen al het bezit, als voogd van zijn vrouw.

Hendrik van Saksen plunderde in 1499 Terschelling. De eilandbewoners zochten steun bij Filips de Schone, graaf van Holland. Deze stelde de toenadering op prijs, want in 1500 benoemde hij Johan van Egmond, stadhouder van Holland en Zeeland, als beschermheer van Terschelling.²¹ Bovendien bevestigde hij nogmaals de privileges die de inwoners van Terschelling eerder hadden verkregen.²²

Uit de privileges, die door Filips de Schone in 1500 werden bevestigd, kan worden opgemaakt, dat de graven van Holland gedurende de 15e eeuw oog hebben gehad voor het economisch welzijn van de eilandbewoners van Terschelling, en hun handel hebben willen bevorderen.²³

Cornelis van Bergen had intussen ontdekt, dat hij ook heer van Terschelling was. In tegenstelling tot zijn voorgangers was hij van plan zijn rechten op het eiland te doen gelden. Toen bleek dat Frans van Busleyden, de toenmalige proost van de St. Donaaskerk, ook recht had op de heerlijkheid Terschelling, liet Cornelis van Bergen het aankomen op een uitspraak door aartshertog Filips de Schone. Op 3 november 1501 wees Filips de Schone de heerlijkheid met alle bijbehorende rechten toe aan Cornelis van Bergen, op voorwaarde, dat de proost van de St. Donaaskerk als schadevergoeding een jaarlijkse rente van 25 gulden zou ontvangen,²⁴ welke jaarrente in 1504 door Cornelis van Bergen werd afgekocht.²⁵

16 A. DelaHaye, "Heerlijkheid en Heren van Zevenbergen", dl. II, in: Publikaties van het archivariaat "Nassau-Brabant" 1968-1969, p. 11.

17 A. DelaHaye, gec. artikel p. 11.

18 Inv. nr. 4, reg. nr. 8.

19 DelaHaye, gec. artikel, p. 13.

20 DelaHaye, gec. artikel, p. 14.

21 Inv. nr. 17, reg. nr. 11.

22 Inv. nr. 17, reg. nr. 12.

23 Inv. nr. 16, reg. nrs. 2 en 9.

24 Inv. nr. 2, reg. nr. 13.

25 Inv. nr. 2, reg. nr. 27.

Er werd een brief naar Terschelling gezonden waarin Filips beval, dat de inwoners Cornelis van Bergen moesten ontvangen en erkennen als hun wettige heer.²⁶ Vergezeld van een deurwaarder, een raadsheer en een secretaris begaf Cornelis van Bergen zich naar Terschelling.²⁷ Hij ontmoette in Haarlem Jarich Popma, die op dat moment de rechten van de Popma's in handen had.²⁸ Zij kwamen tot een overeenkomst, waarbij Jarich Popma verklaarde afstand te zullen doen van al zijn rechten, behalve van zijn vaderlijk erfdeel. Jarich Popma verzocht Cornelis van Bergen om een aanstelling als schout van Terschelling.²⁹ Voor het innen van de belastingen op Terschelling werd een Hollandse rentmeester aangesteld. Deze droeg trouw alle inkomsten, die de Popma's vroeger zelf ontvingen uit Terschelling, af aan Cornelis van Bergen. Toen Jarich Popma dat bemerkte, begaf hij zich onmiddellijk naar Grave, waar Cornelis van Bergen zich bevond.³⁰ Daar bleek dat zij totaal verschillende gedachten hadden over de inkomsten uit de heerlijkheid.³¹ Zij besloten daarop de kwestie te onderwerpen aan een arbitrage.³² Op 12 december 1502 deden acht arbiters uitspraak, in het voordeel van Cornelis van Bergen.³³ Jarich Popma moest vrijwel al zijn rechten afstaan aan Cornelis van Bergen en hield slechts een paar onbeduidende inkomsten.³⁴ Deze uitspraak van de arbitragecommissie werd door het Hof van Holland bekrachtigd.³⁵ Cornelis van Bergen overleed in 1508,³⁶ en Maria van Zevenbergen, zijn weduwe, nam het bestuur tot haar dood in 1529 waar.³⁷

Van 1521 tot 1527 was Terschelling eigendom van Tjaard van Burmania,³⁸ mogelijk als gevolg van financiële moeilijkheden.³⁹ In 1529 beleende Karel V Cornelis van Zevenbergen, bisschop van Luik, zoon van Maria van Zevenbergen, met Terschelling.⁴⁰ Voor zijn dood in 1560 had Cornelis van Zevenbergen aan zijn neef, Johan van Ligne, graaf van Aremberg, alle bezittingen overgedragen.⁴¹ Johan van Ligne sneuvelde in 1568 bij Heiligerlee.⁴² Hij was getrouwd met Margaretha van der Marck,⁴³ die voor haar minderjarige zoon Karel al zijn bezit beheerde.⁴⁴ In 1583 namen de Staten van Holland de bezittingen, waaronder Terschelling, van de Spaansgezinde Arembergen in beslag.⁴⁵ Pas in 1599 kregen Margaretha en haar zoon Karel

26 Inv. nr. 2, reg. nr. 16.

27 Inv. nr. 4, reg. nrs. 18 en 19.

28 Inv. nr. 3, reg. nr. 20.

29 Inv. nr. 3, reg. nr. 20.

30 J. Smit, gec. artikel, p. 68.

31 J. Smit, gec. artikel, p. 69.

32 Inv. nr. 3, reg. nr. 22.

33 Inv. nr. 3, reg. nr. 23.

34 Inv. nr. 3, reg. nr. 23.

35 Inv. nr. 3, reg. nr. 26.

36 A. DelaHaye, gec. artikel, p. 19.

37 A. DelaHaye, gec. artikel, p. 21.

38 Inv. nr. 41.

39 A. DelaHaye, gec. artikel, p. 20.

40 Inv. nr. 41, akte d.d. 1529 dec. 15 en inv. nr. 4.

41 A. DelaHaye, gec. artikel, p. 30.

42 A. DelaHaye, gec. artikel, p. 32.

43 A. DelaHaye, gec. artikel, p. 31.

44 J. Smit, gec. artikel, p. 85.

45 J. Smit, gec. artikel, p. 85.

Terschelling weer terug, maar in een verwaarloosde toestand.⁴⁶ Omdat het eiland bedreigd werd door afspoeling gaf Margaretha van der Marck, nog voor haar dood in 1599, aan Lambert Vollenhove het recht om de aanwassen in de heerlijkheid te bedijken.⁴⁷ Lambert van Vollenhove verkocht deze rechten in 1601 aan Jan Claesz. Croock en Pieter en Andries Petten.⁴⁸

Karel van Aremberg nam na de dood van Margaretha van der Marck in 1599 het bestuur over Terschelling en zijn andere bezittingen op zich.⁴⁹ Om een indruk te krijgen van de toestand op Terschelling, liet Karel van Aremberg in 1611 een rapport opmaken door Dirk Duyst van Voorhout en mr. Dirk van Rinnegom.⁵⁰ De situatie was volgens het rapport zo slecht, dat Karel van Aremberg besloot de heerlijkheid te verkopen. Na langdurige onderhandelingen met de Staten van Holland, werd Terschelling op 23 maart 1615 tenslotte aan de Staten van Holland verkocht.⁵¹

AMBTEN

Terschelling was een hoge heerlijkheid.⁵² De heer van de heerlijkheid had dus de hoge jurisdictie, d.w.z. de rechtspraak in criminele of "halszaken". Namens de heer oefende een drossaard of rentmeester het bestuur uit.⁵³

Op het gebied van waterstaatszaken en landbouwaangelegenheden was er de burenoorganisatie.⁵⁴ Uit deze instelling ontstond een belangrijk lichaam, de vierentwintig. Deze mannen werden gekozen door het volk, uit Midsland, Hoorn, Stryp en West-Terschelling.⁵⁵ De vierentwintig kozen 2 burgemeesters en de 7 schepenen.⁵⁶ De benoeming van pastoors gebeurde altijd door de gemeenten, behalve in Hoorn, waar de abt van het klooster Lidlum dat deed.⁵⁷

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

De rechtstitel is (nog) onbekend.

46 J. Smit, gec. artikel, p. 85.

47 J. Smit, gec. artikel, p. 85.

48 Inv. nr. 37.

49 A. DelaHaye, gec. artikel, p. 46.

50 Inv. nr. 6.

51 Inv. nr. 12.

52 E. Verwijs, gec. artikel, p. 502.

53 H.J. de Feyfer, "Lijst van Schellinger Heren, Schouten, Drossaarts en Burgemeesters", in: Schylge myn lantse, 1963, nr. 3, p. 8.

54 J. Smit, gec. artikel, p. 71.

55 Inv. nr. 17.

56 Inv. nr. 17.

57 Inv. nr. 6.

Inhoud en structuur van het archief

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

Behalve de heerlijkheid, werden in 1615 ook de "oude brieven ende stukken daer van onder den heere vercoper wesende" aan de Staten van Holland overgeleverd. Van een gedeelte van deze stukken is een inventaris opgemaakt.⁵⁸ Vergeleken met de opgave in deze inventaris, blijkt dat één stuk (oud inv. nr. 6) verdwenen is. In inv. nr.23 wordt gesproken van drie liassen, waarvan er slechts één (inv. nr. 17) is overgebleven. Bovendien worden in twee oude inventarissen uit het Arenberg-archief in Edingen, België (zie bijlage) archivalia betreffende Terschelling vermeld, die grotendeels in het heerlijkheidsarchief ontbreken. Het is mogelijk dat de graaf van Arenberg in 1615 een gedeelte van het archief niet heeft overgedragen. Deze stukken zouden zich dus in het Arenberg-archief moeten bevinden, dat echter in 1695 gedeeltelijk is verbrand, bij een beschieting van Brussel door de Fransen. Mogelijk als gevolg hiervan heeft men in het Arenberg-archief niet meer dan twee stukken betreffende Terschelling (zie rubriek F: Foto's afkomstig uit het Arenberg-archief).

Anderzijds hoorden een aantal stukken volgens het herkomst-beginsel niet in dit archief thuis. Deze stukken zijn naar de archieven, waartoe zij behoren, overgebracht.

Als einddatum voor de regestenlijst is het jaar 1504 genomen, welk jaar een periode afsluit, waarin het bezit van Terschelling niet zeker was, en door verscheidene personen aangevochten.

58 Inv. nr. 14.

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN

A. STUKKEN BETREFFENDE RECHTEN EN BEVOEGDHEDEN.

A. VERWERVING, BELENING EN LEENRECHTERLIJKE VERHOUDING.

- 1-1.1** Akte van belening door hertog Jan van Beieren, graaf van Holland van Gerard van Heemskerk, met de heerlijkheid Terschelling, 1421
met authentiek afschrift, gehecht aan origineel (ca. 1500)
1 charter en 1 stuk
(reg. nr. 4).
1.1 Charter
1 Authentiek afschrift
- 2-2.5** Stukken betreffende de overdracht door Frans van Busleyden, proost van de St.-Donaaskerk te Brugge aan Cornelis van Bergen, van de heerlijkheid Terschelling, 1501-1502
met akte houdende verklaring door deken en kapittel van de St.-Donaaskerk en Leo, kanunnik van St.-Vaast, van de ontvangst van 460 gulden van 40 groten Vlaams, van Cornelis van Bergen, voor de afkoop van een jaarlijkse rente van 25 gulden, als compensatie voor het verlies van de heerlijkheid, 1504.
4 charters en 4 stukken, aan elkaar gehecht en twee charters
(reg. nrs. 13-17, 19, 21, 27).
2.1 1501 november 3
2.2 1501 november 3
2.3 1502 juli 16
2.4 1502 juli 23
2.5 1504 december 23
2 Overige stuk(ken) (niet apart geborgen)
- 3-3.3** Akte van overdracht door Jarich Popma aan Cornelis van Bergen, van de heerlijkheid Terschelling, 1502
met stukken betreffende hun geschil over de inkomsten uit de heerlijkheid, met authentieke afschriften, 1502-1503; (16e eeuw) en 1537.
2 losse en 2 getransfigeerde charters, 1 stuk en 1 katern
(reg. nrs. 20, 22-26).
3.1 1502 juli 19
3.2 1502 december 4, voorheen getransfigeerd, maar losgeraakt?
3.3 1502 december 12, voorheen getransfigeerd, maar

losgeraakt?
3.4 1503 januari 15, getransfigeerd
3 Overige stuk(ken) (niet apart geborgen)

- 4** Akten betreffende beleningen, het schoutambt, privileges en overdracht aan Cornelis van Bergen van de heerlijkheid Terschelling, 1398-1504
 authentieke afschriften, (ca. 1529). 1 omslag
- (reg. nrs. 1-6, 8-10, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 27).
 Waarschijnlijk gemaakt bij de belening door keizer Karel V van Cornelis van Zevenbergen, 1529.

B. LIQUIDATIE VAN DE HEERLIJKHEID.

- 5** Missive van Jacob Boonen, raad van Karel, graaf van Aremberg, aan de burgemeesters van de heerlijkheid van Terschelling, betreffende een inspectie op de heerlijkheid, vanwege de mogelijke aankoop door Cornelis Cornelisz., 1610. 1 stuk
- 6** Rapport van Dirk Duyst van Voorhout en mr. Dirk van Rinnegom, gemaakt in opdracht van Karel, graaf van Aremberg, over de rechten en inkomsten van de heerlijkheid Terschelling, 1611
 authentiek afschrift, 1611. 1 katern
- 7-7.1** Akten van procuratie, afgegeven door Karel, graaf van Aremberg, aan Dirk Duyst van Voorhout, om de heerlijkheid Terschelling te verkopen, 1614. 1 charter en 1 stuk
- 7.1** Akte van procuratie
7 Overige stuk(ken) (niet apart geborgen)
- 8** Authentiek uittreksel betreffende de koop van de heerlijkheid Terschelling, door de Staten van Holland, 1614. 1 stuk
- 9** Akte van verklaring door Bartholda van Swieten, gemachtigde van de Staten van Holland, dat zij tot een overeenkomst is gekomen met Karel, graaf van Aremberg, in zake de verkoop van de heerlijkheid, 1614. 1 stuk
- 10** Akte van procuratie, afgegeven door Karel, graaf van Aremberg, aan mr. Arnout van Barendrecht, om de verkoop van de heerlijkheid Terschelling aan de Staten van Holland te regelen,

-
- afschrift,
1615; (ca. 1615). 1 stuk
- 11** Memorie in zake de voorwaarden, waarop Karel, graaf van
Aremberg, de heerlijkheid Terschelling aan de Staten van Holland
verkoopt,
(ca. 1615). 2 stukken
In duplo.
- 12-12.2** Stukken betreffende de verkoop van de heerlijkheid Terschelling
door Karel, graaf van Aremberg, aan de Staten van Holland,
1615. 2 charters en 1 stuk
- 12.1** 1615 maart 11
- 12.2** 1615 maart 23
- 12** Overige stuk(ken) (niet apart geborgen)
- 13** Rekening van de goederen, aangeboden aan Karel, graaf van
Aremberg, bij de overdracht van de heerlijkheid Terschelling,
1615. 1 stuk
- 14** Lijst van de stukken betreffende de heerlijkheid Terschelling, bij de
verkoop van de heerlijkheid aan de Staten van Holland
overgedragen, met afschrift,
1615; (ca. 1615). 2 katernen
- 15** Akte van overdracht door Rogier van Rinnegom, gemachtigde van
Karel, graaf van Aremberg, van de heerlijkheid Terschelling aan de
Staten van Holland, authentiek afschrift.
1615 1 stuk

B. STUKKEN BETREFFENDE HET BESTUUR VAN DE HEERLIJKHEID.

A. ALGEMEEN.

- 16.1** Akte van bescherming van graaf Willem VI van Holland, voor de inwoners van de heerlijkheid Terschelling, met toestemming om in Holland en Friesland handel te drijven, zolang de Friezen niet onderworpen zijn,
1405 3 charters, aan elkaar gehecht
met akten van bevestiging, 1479 en 1497
(reg. nrs. 2, 9, 10).
- 16.1** 1405
Ontbreekt
- 16.2** 1479, getransfigeerd
- 16.3** 1497, getransfigeerd
- 17** Ordonnanties, privileges, memories en instructies betreffende het bestuur van de heerlijkheid Terschelling, Afschriften en en concepten,
1469-1575; (16e eeuw). 1 pak
(reg. nrs. 7, 11, 12).
Geliasseerd geweest. Zie A. Telting. Verslagen en Mededeelingen van de Vereeniging tot uitgave der bronnen van het Oude Vaderlandsche Recht. Vierde deel, nr. VI en vijfde deel, nr. II.
- 18** Ordonnanties van de heerlijkheid Terschelling, vastgesteld door Johan van Ligne, graaf van Aremberg,
1562
authentiek afschrift,
1611
en afschrift, z.d.
2 katernen
- ### **B. PERSONEEL, BELAST MET HET BESTUUR VAN DE HEERLIJKHEID.**
- 19** Akte van overeenkomst tussen Margaretha van der Marck, gravin van Aremberg, en Gerbrant Walckama, over de inkomsten en de taak van de drossaard van de heerlijkheid Terschelling, authentiek afschrift.
1569 1 katern
- 20** Akte houdende voorwaarden van Margaretha van der Marck, gravin van Aremberg, voor Lambert Vollenhove, in zake het ambt van drossaard, dijkgraaf en ontvanger van de heerlijkheid Terschelling,
1598. 1 stuk

C. STUKKEN BETREFFENDE HET BEHEER VAN DE HEERLIJKHEID EN HEERLIJKE RECHTEN.**A. ALGEMEEN.**

- 21** Memorie inzake de inkomsten van Karel, graaf van Aremberg, uit de heerlijkheden Terschelling, Heemskerk, Nieuwkoop, Noorden, Achttienhoven, Wedde, Oosthuizen en Etersheim, en de te verrichten werkzaamheden,
(ca. 1603)
met bijlage,
1603 1 omslag
- 22** Lijst houdende opgave van de inkomsten en uitgaven van de heerlijkheid Terschelling over de jaren 1599-1609,
(ca. 1609). 2 katernen
In duplo.
- 23** Denombrement van de heerlijke rechten en inkomsten van de heer van Terschelling; met aantekening betreffende privileges, bestuur en achterstallige cijns,
(ca. 1611). 1 katern
- 24** Lijst houdende opgave van de heerlijke rechten van de heerlijkheid Terschelling en hun geschatte opbrengst,
(ca. 1615). 1 katern

B. BIJZONDER.**I. FINANCIËEL BEHEER.**

- 25** Rekening van Wouter Pietersz. Sterenberg, drossaard en rentmeester van de heerlijkheid Terschelling, van de inkomsten uit de heerlijkheid over
20 maart 1582-20 maart 1583. 1 katern
- 26** Memorie van Lambert Vollenhove voor de gravin van Aremberg, betreffende de rekeningen van de drossaards van de heerlijkheid Terschelling en de inkomsten uit de heerlijkheid,
1598. 1 stuk

II. HET STRANDRECHT.

- 27** Plakkaat, uitgevaardigd door Cornelis van Zevenbergen voor de inwoners van de heerlijkheid Terschelling, om alle aangespoelde en opgeviste goederen aan te geven bij de drossaard van de heerlijkheid,
(16e eeuw). 1 stuk

- 28** Attestaties van (oud)-burgemeesters en schepenen van de heerlijkheid Terschelling, op verzoek van Jan van Veen, drossaard van de heerlijkheid, betreffende ontvangst van 10 procent van de opbrengst van gestrande schepen, 1605
1 origineel en 1 afschrift, (17e eeuw). 2 stukken
- 29** Attestatie van Terschellinger zeelieden, op verzoek van Jan van Veen, drossaard van de heerlijkheid Terschelling, betreffende gestrande schepen, 1606. 1 stuk
- 30** Ordonnantie voor de inwoners van de heerlijkheid Terschelling, betreffende de strandvonderij, vastgesteld door Karel, graaf van Aremberg, authentiek afschrift. 1612 1 katern

III. HET RECHT VAN AANWAS.

- Schets van een plan tot bedijking van de aanwassen ten zuiden van Stryp (het Nieuwland), 1533M.S. pentekening 21,5 x 29 cm 1 stuk
zuiden boven.
Op de kaart gegevens van een meting.
Oud nr. 31. Overgebracht naar 4.VTHR 4251
- Schets van het eiland Terschelling en van een plant tot bedijking van de aanwassen ten zuiden van Stryp (het Nieuwland), (ca. 1560),M.S. pentekening 30 x 42,5 cm 1 stuk
Pentekening vervaardigd door Jacob Heeresnoorden boven
Oud nr. 32. Overgebracht naar 4.VTHR 4251
- Verbaal van een meting door Hendrik Jansz. Zeger, met een schets van een plan tot bedijking van de aanwassen ten zuiden van Stryp (het Nieuwland), (ca. 1566)pentekening 21 x 30 cm 1 stuk
zuid westen boven
Oud nr. 33. Overgebracht naar 4.VTHR 4251
- Schets van het eiland Terschelling en van de aanwassen ten zuiden van Stryp (het Nieuwland), (eind 16e eeuw),M.S. pentekening

38 x 51 cm

1 stuk

zuiden boven

Oud nr. 34. Overgebracht naar 4.VTHR 4251

- 35** Octrooi, verleend door Margaretha van der Marck, gravin van Aremberg, aan Lambert Vollenhove, voor de bedijking en het gebruik van de aanwassen in de heerlijkheid Terschelling voor 2 x 24 jaar en voor vrijstelling van pacht gedurende de eerste 24 jaar, 1599
met akte van schenking door Margaretha van der Marck, gravin van Aremberg aan Lambert Vollenhove van 20 morgen land in de Stripper buitengronden, 1599
authentiek afschrift, 1608
en afschrift, (17e eeuw)
2 stukken, aan elkaar gehecht
- 36** Octrooi, verleend door Margaretha van der Marck, gravin van Aremberg, aan Lambert Vollenhove, voor vermindering van de pacht voor de te bedijken aanwassen in de heerlijkheid Terschelling van jaarlijks 250 Carolusgulden en voor vrijstelling van betaling van het tiendgeld van 20 morgen land in de Stripper buitengrond, 1599
authentiek afschrift, 1608
en afschrift, (17e eeuw).
2 stukken, aan elkaar gehecht
- 37** Octrooi, verleend door de Staten van Holland, aan Jan Claesz. Croock en Pieter en Andries Petten, voor vrijstelling van een deel van de belastingen, te heffen op de te bedijken aanwassen in de heerlijkheid Terschelling en om zelf een dijkgraaf en heemraden aan te stellen, 1601
authentiek afschrift en afschrift, (17e eeuw).
1 katern en 1 stuk, aan elkaar gehecht
- 38** Attestatie door notaris David Mostart te Amsterdam, voor Lambert Vollenhove, betreffende de bedijking van de Stripper buitengronden in de heerlijkheid Terschelling in het jaar 1601, door Pieter en Andries Petten en Jan Claesz. Croock, en de gewassen die zij in die polder verbouwd hebben, 1603.
1 stuk

IV. HET RECHT VAN HUISGELD.

- 39** Memorie van de dorpen en het aantal huizen per dorp in de

heerlijkheid Terschelling,
z.d.
Niet raadpleegbaar

1 stuk

V. HET RECHT VAN VISSERIJ EN JACHT.

40

Akte van overeenkomst tussen Karel, graaf van Aremberg, en de
inwoners van de heerlijkheid Terschelling over achterstallige pacht
en accijns,
1611
afschrift,
(17e eeuw)

1 katern

D. AANHANGSEL.

- 41** Akten van belening, akte van transport en rekeningen betreffende de heerlijkheid Terschelling, 1417-1602
afschriften en uittreksels, 1606
(reg. nrs. 3, 14, 17). 1 omslag
- 42** Stukken betreffende de rechten en verpachting van Eierland, 1558, 1566 en 1591
afschriften, (17e eeuw) 1 omslag
- 43** Akte van overdracht ten overstaan van burgemeesters en schepenen van de heerlijkheid Terschelling, door Reinier Ariensz., als gemachtigde van Thomas Kerckrinck en Margriet van Meeck, aan de Staten van Holland, van een huis, schuur en erf te Midsland, 1605
afschrift, (ca. 1610) 1 stuk
- 44** Stukken
onleesbaar door vocht 1 omslag

E. AANVULLING 1991

Onderstaande stukken zijn in 1991 aangetroffen in een van de Verspreide Collecties van het Rijksarchief in Zuid-Holland.

A. BESTUUR

- 45** Akte van overeenkomst tussen Margaretha van der Marek en Robert van Lint over zijn taak en inkomsten als drost van Terschelling, 1563. 1 stuk

B. BEHEER**I. PATRONAATSRECHT**

- 46** Akte van uitspraak in een geschil tussen de vrouwe van Terschelling, heer Tjerk, priester, Sikke Fekkenz. en Sikke Jansz., kerkvoogden van Midsland enerzijds en Joost Jansz., pastoor aldaar, anderzijds over de begeving van de kerk, 1513 met akte van bevestiging, 1513 afschrift, z.j. 1 stuk
Regest nrs. 29 en 30.
- 47** Brief van burgemeesters, schout en schepenen van Amsterdam aan Cornelis van Bergen om aanstelling van Allert Coenez. als pastoor van de St. Maartenskerk op Terschelling, 1532. 1 stuk
- 48** Brief aan de drost onder meer over de vergeving van de vicarie van Midsland aan de zoon van Wouter Melisz., gewezen chirurgijn van Terschelling. Concept, z.j. 1 stuk
- 49** Rekening van de kerken van Terschelling, 1562 - 1563 met bijlagen, 1562 1 katern en 3 ingehechte stukken
- 50** Staat van inkomsten uit landen en renten van de kerken, vicarieën en pastorieën van Terschelling, 1563 met bijlagen, z.j. 1 katern en 5 stukken

**F. FOTO'S AFKOMSTIG UIT HET AREMBERGARCHIEF,
KAPUCIJNENKLOOSTER EDINGE, BELGIË**

- 51** Akte waarbij Diederik Sonoy, luitenant-gouverneur van het Noorderkwartier, Tjerk Hotnea, gewezen drossaard van de heerlijkheid Terschelling, gelast om de rekeningen van de heerlijkheid te Enkhuizen af te geven, authentiek afschrift, 1574
- 52** Missive van Margaretha van der Marck, gravin van Aremborg, aan de drossaard van de heerlijkheid Terschelling, om zich met de achterstallige rekeningen van de heerlijkheid in s'-Gravenhage te vervoegen, 1574

BIJLAGEN**REGESTEN**

- 1 .** *1398 augustus 26*
Aelbrecht, hertog in Beieren, oorkondt, dat hij Ziwaert Poppama aanstelt als schout op der Scellingh, en hem machtigt om zelf schepenen en andere dienaren aan te stellen.
Den Hage, 26 augustus 1398
Authentiek afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4).
- 2.** *1405 april 20*
Willem, hertog in Beieren, oorkondt, dat de inwoners van der Selling geen hinder mogen ondervinden van zijn onderdanen en van de kapitein van Staveren, totdat hij de Friezen heeft verslagen, waarna hij ze aanneemt als zijn onderdanen; voorts staat hij hen toe om handel te drijven met de Friezen, gedurende de voornoemde tijd.
Den Hage, 20 april 1405
Oorspr. (Inv. nr. 16), met afhangend zegel, met tegenzegel van de oorkonder in groene was.
Vastgehecht aan de akten d.d. 1479 september 6 en 1497 maart 29 (reg. nrs. 9 en 10).
Authentiek afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4.).
Gedrukt: G.F. Schwartzenberg, Groot Placaat en Charter-Boek van Vriesland, Leeuwarden 1768, deel I, p. 350.
- 3 .** *1417 augustus 3*
Jacoba (van Beieren) oorkondt, dat zij aan Geryt van Heemskerc, ridder, verkocht heeft het land van Scellinge met de hoge en lagge heerlijkheid c.a. voor 2000 Hollandse gouden schilden, als een onversterfelijk erfleen, dat heer Geryt zal beschermen tegen Jan van Arckel, als die aanspraak mocht maken op de heerlijkheid; voorts dat het slot dat heer Geryt daar laat bouwen een open huis moet zijn voor de oorkondster; tenslotte staat zij hem toe dat hij de inwoners van de heerlijkheid mag straffen als zij hem niet willen ontvangen en gehoorzamen.
Middelburch, 3 augustus 1417
Authentiek afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4).
Geschreven op hetzelfde blad als de akte d.d. 1421 maart 24 (reg.nr. 4).
Authentiek uittreksel (1606) (Inv. nr. 41).
Gedrukt: F. van Mieris, Groot Charterboek der Graaven van Holland, Leiden 1756, deel IV, p. 413; G.F. Schwartzenberg, deel 1, 395.
- 4.** *1421 maart 24*
Johan, hertog in Beieren, oorkondt dat hij zijn raad Geryt van Heemskerck, ridder, heert te Oishuysen, met de Scellinge c.a. beleent, als een onversterfelijk erfleen, zoals zijn nicht Jacoba van Beieren vóór hem heeft gedaan; onder bepaling dat het slot dat heer Geryt daar laat bouwen een open huis moet zijn voor de oorkonder.
Den Hage, 24 maart 1421
Oorspr. (Inv. no. 1.1).met uithangend geschonden zelf, met tegenzegel, van de oorkonder in rode was.
Authentiek afschrift, (Inv. no. 1) (ca. 1500), voorheen gehecht aan bovengenoemde oorkonde.

Authentiek afschrift, (ca. 1529), (Inv. no. 4) geschreven op hetzelfde blad als akte van 3 augustus 1417 (regist nr. 3).

- 5.** *1429 april 9*
Jacop, hertogin van Beieren. oorkondt, dat zij Meyne, dochter van heer Gerit van Hemskercke, vrouw van Ghysbert van Vyanen, beleent met de goederen , welke haar van haar vader zijn aanbestorven.
Den Hage, 9 april 1429
 Authentiek afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4).
- 6.** *1469 november*
Charles, hertog van Bourgondië, oorkondt, dat hij zijn raad, mr. Anthone Hanneron, protonotarius, proost van de St. Donaskerk te Brugge, voor zijn goede diensten beleent met de hoge en lage heerlijkdheid van Scellynge tegen afstand van eenderde deel van de opbrengsten uit voornoemde heerlijkheid aan de oorkonder, als graaf van Holland.
Brouxelles, november 1469
 Authentiek afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4).
 Gedrukt: A. Meraeus, Opera Diplomatica et Historica, ed. J.F. Foppens, Brussel 1734, dl. III, p. 208.
- 7.** *(ca. 1469)*
Kaerle, hertog van Bourgondië, oorkondt dat hij de inwoners van Scellinck tolvrijheid verleent.
 Uittreksel, (16e eeuw) (Inv. nr. 17).
- 8.** *1476 juni 19*
Karel, hertog van Bourgondië, oorkondt, dat hij in aanwezigheid van zijn leenmannen, Marie van Zevenbergen beleent met de hoge en laage heerlijkheid van Noerdelooze en van Slingelant c.a., de Groten Weert, gelegen in het kerspel van Noerdelooze en Menckeloiz, de hoge en lage heerlijkheid van Nyeucoop c.a., het huis te Hemskercken c.a, het ambacht van Luttich Oisthuzen c.a. , het dorp Eterssen c.a, de hoge en lage heerlijkheid van Schellinge c.a. en alle andere goederen die haar zijn aanbestorven van haar broer Joost van Zevenbergen; voor welke belening haar vader Art van Stryen, heer van Zevenbergen, hulde en manschap heeft gedaan.
19 juni 1476
 Authentiek afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4).
 Afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4).
 Aan elkaar gehecht.
- 9.** *1479 september 6*
Maximiliaen en Marie, hertog en hertogin van Oostenrijk, oorkonden, dat zij de privileges, die de inwoners van der Scellingen hebben gekregen van de hertogen Willem (d.d. 1405 april 20, regist nr. 2) en Jan van Beieren, van hertog Jan van Brabant en de hertogen Philips en Karel van Bourgondië, waarin staat dat zij geen hinder mogen ondervinden van hun onderdanen of de kapitein van Staveren, bevestigen dat zij hen zullen beschermen tegen een ieder die deze privileges schendt.
5 september 1479
 Oorspr. (Inv. nr. 16), met uithangend geschonden zegel, met tegenzegel van de oorkonders in rode was.
 Vastgehecht aan de akten d.d. 1405 april 20 en 1497 maart 29 (reg. nrs. 2 en

10).
Afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4).

10. 1497 maart 29

Phillips, aartshertog van Oostenrijk, oorkondt, dat hij de privileges, die de inwoners van Scelling hebben gekregen van zijn voorvaderen, graven van Holland, bevestigt, zodat zij voortaan ongehinderd in Holland, Zeeland en Friesland handel mogen drijven en dat hij hen beschermt tegen een ieder die deze rechten schendt.

29 maart 1497

Oorspr. (Inv. nr. 16), met uithangend kleinzegel van de oorkonder in rode was was.

Vastgehecht aan de akten d.d. 1405 april 20 en 1479 september 6 (reg. nrs. 2 en 9).

Authentiek afschrift, (ca. 1529) (Inv. nr. 4).

Gedrukt: G.F. Schwartzenberg, deel I, p. 777.

11. 1500 februari 5

Philips, aartshertog van Oostenrijk, oorkondt, dat hij naar aanleiding van de brandschatting en vervanging van de overheid op de Schellinck door Henrick, hertog van Saxen, potestaat van Friesland, de heer van Egmont, stadhouder-generaal van Holland, Zeeland en Friesland als beschermer van de Schellinck aanstelt.

Gendt, den 5e dach van ffebruario 1499

Afschrift, (16e eeuw) (Inv. nr. 17).

12. 1500 september 5

Philips, aartshertog van Oostenrijk, oorkondt, dat hij de privileges, die de inwoners van der Schellinck hebben gekregen van zijn voorvaderen, graven en gravinnen van Holland bevestigt en dat hij hen beschermt tegen overtreders van deze privileges.

Den Hage, 5 september 1500

Afschrift, (16e eeuw) (Inv. nr. 17).

13. 1501 november 3

(Philips de Schone), aartshertog, doet uitspraak in het geschil tussen Fransçois de Busleyden, aartsbisschop van Besançon, proost van de St. Donaaskerk te Brugge enerzijds en Cornille de Berghes, als man en voogd van Marye de Zevenberghe anderzijds over het eiland Scellinghe; hij verklaart dat het eiland met de daarbij behorende rechten aan de laatste is toegewezen, terwijl het eerste uit de heerlijkheid van Brecht in Brabant een rente van 25 pond van 40 groten Vlaams zal krijgen.

Bruxelles, 3 november 1501

Oorspr. in duplo (Inv. no. 2.1). De grosse beschemd voor de Busleyden is door chemicaliën geschonden.

Authentiek afschrift, (16e eeuw), gehecht aan bovengenoemde oorkonde.

Authentiek afschrift, (ca. 1529), (inv.nr. 4).

14 . 1501 november 3

(Philips de Schone), aartshertog, verklaart na zijn vonnis in zake de aanspraken op Scellingen van Fransçois de Busleyden, aartsbisschop van Besançon, proost van de St. Donaaskerk te Brugge, het eiland Scellingen ontvangen te hebben; welk eiland hij, op advies van zijn leenmannen aan Cornille de Berghes, ridder van de orde van het Gulden

Vlies, als man en voogd van Marye de Zevenbergh in leen zal geven.

Brussel, 3 november 1501

Oorspr. (Inv. no. 2.2).

Authentiek afschrift, (ca. 1529), (inv.nr. 4).

Authentiek afschrift, 1606, (inv.nr. 41).

15 . *1501 november 4*

(Philips de Schone), aartshertog, verzoek de stadhouder, de leenmannen en de raden van Holland, om Cornelis van Berghen in bezit te stellen van het eiland Scellinghe

Bruxelles, 4 november 1501

Oorspr. op papier (Inv. no. 2).

16 . *1501 november 4*

(Philips de Schone), aartshertog, schrijft aan de drie staten en alle inwoners van het eiland Scellinghen, dat zij Cornelis van Berghen, ridder in de orde van het Gulden Vlies, kamerling en maarschalk, door hem met het eiland beleend, moeten ontvangen, huldigen en gehoorzamen als hun wettige heer

Brussel, 4 november 1501

Oorspr. op papier (Inv. no. 2).

17. *1502 juli 16*

Philips, aartshertog van Oostenrijk, oorkondt, dat hij naar aanleiding van het akkoord d.d. 1501 november 3 (reg. nr. 13) tussen zijn raad, de aartsbisschop van Besançon, proost van de St. Donaaskerk te Brugge en zijn raad Cornelis van Bergen, ridder, heer van Zevenbergen, gemachtigde en echtgenoot van Maria van Zevenbergen, betreffende het eiland en de hoge en lage heerlijkheid van der Scelling c.a., Cornelis van Bergen beleent met de voornoemde heerlijkheid en het akkoord bevestigt.

16 juli 1502

Oorspr. (Inv. no. 2.3), met uithangend kleinzegel van de oorkonder in rode was.

Authentiek afschrift, (ca. 1529), (inv.nr. 4).

Authentiek afschrift, 1606, (inv.nr. 41).

18 . *1502 juli 16*

De graaf van Egmond, heer van Baer etc., stadhouder-generaal, en het Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland, bevelen en machtigen de deurwaarder van het Hof van Holland naar Scelling te gaan om Cornelis van Bergen, heer van Zevenbergen, daar in het bezit te stellen van de heerlijkheid van der Scelling c.a.; voors bevelen zij het gerecht en de inwoners van der Scelling om Conrlis van Bergen te ontvangen en te erkennen als hun wettig heer en de deurwaarder hierbij te helpen.

Den Hage, 16 juli 1502

Authentiek afschrift, (ca. 1529), (inv.nr. 4).

19 . *1502 juli 18*

De graaf van Egmond, heer van Baer etc., stadhouder-generaal, en het Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland schrijven aan het gerecht en de inwoners van der Scelling, dat zij Cornelis van Bergen, heer van Zevenbergen etc. , die wordt vergezeld door de raad mr. Willem van

Berendrecht en de secretaris Barthoult van Assendelft, moeten ontvangen en erkennen als hun wettig heer

De Hage, 18 juli 1502

Oorspr. op papier (Inv. no. 2).

20 . 1502 juli 19

Het Hof van Holland maakt bekend, dat Tjarich Focke zoon Poppema verklaard heeft, dat hij afstand doet van al zijn rechten en aanspraken op het eiland van der Scelling, ten behoeve van Cornelis van Bergen, heer van Zevenberghen; waarbij Tjarich aan Cornelis van Bergen verzocht heeft, hem aan te stellen als schout van der Schelling.

Haerlem, 19 juli 1502

Oorspr. (Inv. no. 3.1), met uithangend kleinzegel van het Hof van Holland in rode was .

Vastgehecht aan de akten, dd. 15 december 4, 1502 december 12 en 1503 januari 15 (reg.nrs. 22, 23 en 26).

Authentiek afschrift, (ca. 1529), (inv.nr. 4).

21 . 1502 juli 23

De inwoners van der Schellinck ontvangen en huldigen Cornelis van Berghen, heer van Zevenbergen als hun heer, in het bijzijn van raad mr. Willem van Berendrecht, secretaris Barthoult van Assendelft en deurwaarder Pieter de Grebber, en leggen een eed af, zoals zij die ook aan Phillips, aartshertog van Oostenrijk gedaan hebben.

23 juli 1502

Oorspr. (Inv. no. 2.4).

Authentiek afschrift, (ca. 1529), (inv.nr. 4).

22 . 1502 december 4

Cornelis van Bergen, heer van Zevenberghen en Jarick Poppama, verklaren ten overstaan van schout en schepenen van Grave, dat zij zich onderwerpen op straffe van een boete van 500 gouden Rijnse gulden, aan de uitspraak van 8 arbiters, namelijk Coenriet Jansz. van den Berken, deken van Grave, Peter van den Hout, schout van Grave, Janne den Creux en Geritte van Heessel, voor Cornelis van Bergen, en Henricke Hermansz, pastoor van Midlant, Symon Cortstege alias Bottelier, kanunnik te Grave, Anthonize van den Bronk en Janne Frederix, burgers van Grave voor Jarick, in hun geschil over de inkomsten uit de heerlijkheid van der Schelling.

4 december 1502

Oorspr. (Inv. no. 3.3), met uithangend zegel van Cornelis van Bergen in rode was en de uithangende zegels van Jarick Poppama, schout Peter van den Hout en schepenen Pouwel van Suiss en Rutger van Doerne in groene was.

(Was) vastgehecht aan de akten, dd. 1502 juli 19, 1502 december 12 en 1503 januari 15 (reg.nrs. 20, 23 en 26).

Authentiek afschrift, (16e eeuw), (inv.nr. 3).

Geïnsereerd in de akte d.d. 1502 december 12 (reg.nr. 23).

23 . 1502 december 12

Coenriet Jansz. van den Berken, deken van Grave, Peter van den Hout, schout van Grave, Janne den Creux en Geritte van Heessel, Henricke Hermansz, pastoor van Midlant, Symon Cortstege alias Bottelier, kanunnik te Grave, Anthonize van den Bronk en Janne Frederix, burgers

van Grave, oorkonden, dat naar aanleiding van de submittie van Cornelis van Bergen, heer van Zevenberge en Jairick Poppama, dd. 1502 december 4 (reg. nr. 22) inzake hun geschil over het innen van huisgeld, het recht van jagen enz., voorhen verschenen zijn Cornelis van Bergen en Jairick Poppama, waarbij Cornelis van Bergen verklaard heeft, dat hij door vererving eigenaar is van der Schelling, c.a. zoals blijkt uit een aantal akten, en Jairick verklaard heeft dat hij Cornelis wel als heer erkend heeft, maar dat Cornelis van Bergen niet meer recht heeft op inkomsten uit de heerlijkheid van der Schelling als een graaf van Holland; de 8 arbiters besluiten en verklaren na inzage van alle stukken:

1. Jairick heeft geen recht op inkomsten uit de heerlijkheid van der Schelling.
2. Jairick mag de opbrengst van de molen te Formeerhem en de renten van Grynt houden, tot Cornelis van Bergen bewijst dat deze rechten bij de heerlijkheid behoren.
3. Cornelis van Bergen zal Jairick jaarlijks 20 paar konijnen geven en Jairick mag een paar zwanen houden.
4. Jairick moet alle akten enz., die betrekking hebben op de heerlijkheid aan Cornelis van Bergen geven.
5. Jairick moet Cornelis van Bergen behulpzaam zijn en een trouw onderdaan blijven.
6. Beide partijen zullen door willige codemnatie voor het Hof van Holland deze uitspraak laten bekrachtigen.

12 december 1502

Oorspr. (Inv. no. 3.3), met uithangend zegels van Cornelis van Bergen in rode was en de van Jairick in groene was, en de zegels van de oorkonders, 3 in rode was, 1 in groene was, 2 verloren en 2 restanten in groene was.

(Was) vastgehecht aan de akten, dd. 1502 juli 19, 1502 december 4 en 1503 januari 15 (reg.nrs. 20, 22 en 26)

Authentiek afschrift, (1538), (inv.nr. 3).

24 . *1503 januari 5*

Adriaan Mersman en Ruttger van Doernen, schepenen van Grave, oorkonden, dat Cornelis van Berghen, heer van Zevenbergen, zijn dienaar Aernt Jansz. van der Sluys machtigt om namens hem te verschijnen voor het Hof van Holland om de uitspraak door arbiters in het geschil tussen Cornelis van Bergen en Jarich Poppama, door willige codemnatie vast te laten leggen.

5 januari 1503

Geïnsereerd in de akte d.d. 1503 januari 15 (reg.nr. 26).

25 . *1503 januari 8*

Jarich Poppama machtigt Heynrick Hermansz, priester te Midtslant, om namens hem te verschijnen voor het Hof van Holland, om de uitspraak in het geschil tussen hem en Cornelis van Bergen, door willige codemnatie vast te laten leggen.

8 januari 1503

Geïnsereerd in de akte d.d. 1503 januari 15 (reg.nr. 26).

26 . *1503 januari 15*

Het Hof van Holland verklaart, dat verschenen zijn Aernt jansz. van der Sluys, als gemachtigde van Cornelis van Bergen en Heynrick Hermansz,

pastoor te Midtslant, als gemachtige van Jarich Poppama, die verzocht hebben om de uitspraak van 8 arbiters d.d. 1502 december 12 (reg.nr. 23), in het geschil tussen Cornelis van Bergen en Jarich door het Hof vast te laten leggen; waarna het Hof de uitspraak voor beide partijen bindend verklaart en deze akte transfigeert met de uitspraak (reg. nr. 23).

Den Hage, upten 15e dach januarius int jaer ons heeren 1502 nae scryven 's hoofs van Hollant

Oorspr. (Inv. no. 3.4), met uithangend kleinzegel van het Hof van Holland. Getransfigeerd met de akte d.d. 1502 december 12 (reg.nr. 23). (Was) vastgehecht aan de akten, dd. 1502 juli 19, 1 1503 januari 15 (reg.nrs. 20 en 26).

Authentiek afschrift, (1538), (inv.nr. 3.)

27 . 1504 december 23

Deken en kapittel van St. Donaas te Brugge en Leo, kannunik van St. Vaast en als proost-vicaris voor Georgius, paltsgraaf van Beieren, verklaren van Cornelis Cornelius de Bergis, ridder, heer van Brect, ontvangen te hebben 460 gulden van 40 groten Vlaams voor de afkoop van een jaarlijkse rente van 25 gulden, indertijd als compensatie voor de afstand van de aanspraken op het eiland de Scellinghe gegeven.

Brugis in Capitulo nostro anno 1504, 23 decembris

Oorspr. (Inv. no. 2.5).

Authentiek afschrift, (ca. 1529), (inv.nr. 4).

28 . 1501 november 4

Andreas van Wytenhove, notaris van het diocees Kamerijk, verklaart dat Franciscus van Busleyden, aartsbisschop van Besançon, proost van de St. Donaaskerk te Brugge in het diocees Doornik, Philibertus Naurelli heeft aangesteld om te bemiddelen tussen hem en Cornelis van Bergen, ridder, over de zaak van de heerlijkheid Terschelling.

Brussel, 4 november 1501

Oorspr. op papier (Inv. no. 2). Met notarismerk

Dit stuk is afkomstig uit de Verspreide Charters Rijnland van het Rijksarchief in Zuid-Holland.

29. 1513 november 23

Jan Bannink, raad van het Hof van Holland en Jan Pels, priester, pastoor te Alkmaar, bemiddelen in het geschil tussen Maria, weduwe van Cornelis vna Bergen als patrones van de jerk van Midslant, heer Tjerk, priester, Sikke Fekkenz. en Sikke Jansz. , kerkvoogden enerzijds, en Joost Jansz., priester, pastoor van de kerk anderzijds, die bij proces onder censuur gesteld en verbannen is, waarbij zij uitspreken dat heer Tjerk de kerk en de pastorie moet ontruimen, heer Joost de kosten van h et proces vergoeden en bovendien de emolumenten van de kerk, hei hij ontvangen heeft te weten 22 gouden guldens en 10 stuivers teruggeven, terwijl heer Joost op eigen kosten absolutei moet zien te verkrijgen van de tegen hem uitgesproken ban en censuur; de vrouwe moet toestaan, dat heer Joost , die met de kerk begiftigd is door Cornelis van Bergen, zijn dienst mag laten uitoefenen door heer Herman Florisz. van Hoorne, daar hij zelf niet bij de kerk woont, tegen 12 gulden te betalen uit de goederen van de kerk, totdat de vrouwe aan heer Joost

een andere beneficie van dezelfde waarde zal hebben gegeven waarna zij een ander mag aanstellen.

Antwerpen, 23 november 1513

Geïnsereerd in de akte van 14 december 1513 (reg. nr. 30, inv.nr. 46)

30. 1513 december 14

Maria, vrouwe van Terschelling enz. , verklaart dat azij het geschil dat de inowners van Midslant in Terschelling hebben metheer Joost Jansz. , priester van de kerk van Midslant, gelegd heeft in handen van mr. Jan Bannink, raad van het Hof van Holland, en mr. Jan Pels, priester, pastoor te Alkmaar, om daarover een uitspraak te doen, welke zij en haar zoon Maximiliaan, heer van Zevenbergen, bevestigen.

14 december 1513

Afschrift, (Inv. nr. 17). Met handtekeningen van de notarissen G. van Meerlo, De Byer, Kaluwe, Hendricus de Beyer en J. van Goch.

HET AREMBERG-ARCHIEF, EDINGE, BELGIË

Inventaris von brieven mijner g. frawen gravin zu Arburgh, frawen zu Barbansson, Siebenbergen, brieven und documenten so in eynem kopffer zu Brussel inventirt per Feinherz, anno 1575, in augusto, septembri und octobri. Schellingh

Nr.	Beschrijving	Datering
1.	Hertog Wilhem van Beyern, grave van Hollant end Friesslandt, verleent den ingeseten van der Schelling neutral vrijdom te hanteren end commenschappen in sin landen end in Oistfriesslandt, tot dat de kriech ein end sol hebben, sonder domit te misdoin, in pergament mit 1 segel.	1405
2.	Commissie van hertoge van Brabant, von Geridt van Emsskirchen aingainde 't balluschap end renthmeisterschap van Amsterlant, Waterlant, in pergament mit 1 segel darin.	1418
3.	Confirmatie in pergament mit 1 segel, van de infeudatie gedain bij vrow Jacob van Bayern an heer Gerit van Emmskirchen, aingainde Schellinch, gedain bij hertog Jan van Bayern, grave van Hollant, dat her Gerit van Emmskirchen, here tot Oisthusen, tot ein unversterfflichen lehn belehent op conditie, dat dat lant end huis ter Schelling graven end gravin van Hollant altois ein open huis sol sin end blijven.	Datum 1421
4.	Copia non autentica de la lettre du duc Charles de Bourgundie, du relieff de la terre du Schellingh, Nordeloos, Slingellant, Nieucoop, Emmskirchen, Oisthusen, Ettensheim, fait à dame Marie de Zevenberges, in papir.	Anno 1476

Nr.	Beschrijving	Datering
5.	Confirmatie Maximiliani end sijns gemahls vur die van der Scellingk op die vrijdomb van neutralitet hen verlehent, in pergament mit 1 segel.	Anno 1479
6.	Octroy und privilegie van kunig van Franckreich vur die van der Schellingh und Grindt, das sij als gemegen mit Oest- und Westfriesland solten mugen hantiren in Frankreich zu wasser und lant, in pergament mit 1 segel.	1491
7.	Confirmatie van den privilegien bij eertzhertog Philips denen van der Schelling gedan, om die van Friesslant, Hollant, Zelant te mogen frequenteren, in pergament mit 1 segel.	Datum 1497
8.	Cartebellekes zusammen gebunden, darin origo Phrisonum et Schelling deducirt et par... conducit pro lectione antiquitatum	-
9.	Submissio ou lettre d'appointement fait par l'archiduc Philippe, de l'isle du Schellinghen, entre ceulx de St. Donas à Bruges et Monssieur de Zevenberges au profit de messir Cornille, seigneur de Zevenberges, en pergament, double, sans seaul, soubsigné d'en Bruxuel.	Anno 1501
10.	Acte touchant le transport de l'isle du Schelling, que fit messir François de Bossliden, archevesq de Besançon, comme prévost de l'église Sant Donas de Bruges, au profit de messir Cornille de Berges.	1501
11.	Brieff darin ertzherzog Philips te lehn gegeven hefft here Cornelis van Bergen 't lant van der Schelling, darin 't accord tuschen den prost van Sant Donas te Brugge en here Cornelis van Bergen, here tot Zevenberg, ratificirt ist, in pergament mit 1 segel.	Datum 1502
12.	Prepositus S. Donatiani constituit Philibertum naturalem suum procuratorem in causa contra Cornelium de Bergen ad sollicitandum confirmationem sedis apostolice super contractu ratione insule Schelling inter dictas partes inito et per archiducem Philipum ratificato et facto, in pergament.	Anno 1502
13.	Missive geteikent van hertoch Philips an die ingesetenen van der Schelling, dairmede heren Cornélis 't lant van der Schelling overgegeven behalven die hoicheit, das sij hem entfangen, hulden end schwern solln.	Anno 1501
14.	Missive ertzherzogen Philips au lieutenant et hommes de la Cour et fiefs en Hollande, affin d'expédier lettres	1501

Nr.	Beschrijving	Datering
	de relief pour messir Cornille touchant la terre Schellingh, et lui faire tenir la possession.	
15.	Executoire darmede her Cornelis van Bergen gestelt in die possessie van der Schellingh van wegen Stadtholder en des Hoffes van Hollant, in pergament mit 1 segel.	Datum anno 1502
16.	Certificatie ho dat her Cornelis van Bergen ontfangen is in 't lant van der Schellingh end den eedt bij den gemeinten gedain, in pergament.	1502
17.	Submissie an acht arbiters tuschen min her van Sevenbergen end Jarick Poppema, belangent ire quaestien op 't lant van der Schellingh end Grindt, in pergament mit 5 segeln.	Datum 1502
18.	Accord van compromissie 't 's lantz van der Schelling mitten tobehoeren tuschen Jarick Poppema, rechten tot der herlichheit Schelling praetenderndt, end hern Cornelis van Bergen, mit ein procuratie, in pergament mit 10 segeln.	In dato 1502
19.	Quitance in pergament mit 2 segel van een affgelosde rente van 25 g. jars, die die prost van Sinte Donas te Brugge heffende was op 't lant van der Schellingh, hypotheclirt op die herlicheit Brecht, end durch hern Cornelis affgelost.	1504
20.	Klagschriefften end sekere articulen overgegeven van d'ingesetten van der Schellinghen tegen Jacop van Zevenbergen, haren schoutet, an min her Cornelis van Bergen, hern tot Sevenbergen, in pergament mit 1 segel.	1504
21.	Van den schoutet tot Schelling een attestatie an alle tollenaeren om sekere guden vrowe Marien competerende te laten passeren, in pergament mit 1 segel.	In dato 1515
22.	Schepen urkunt van Horn, dar Jan Peters blijfft borghe vor Cornelis Peters an min vrowe van Zevenbergen vor scoutambt der Schelling, drie hondert philips g. halber jars draff zu geven, in pergament mit 2 segeln.	1520
23.	Coopzedel autenticq tuschen fraw Maria van Zevenbergen end Thiard Bourmannia, aingainde de herlicheit van Schellingen.	1520
24.	Attestatie van zeker transport bij vrowe Marie van Zevenbergen gedain end ontfangen van Tiart van Bourmannia, in pergament.	1521

Nr.	Beschrijving	Datering
25.	Copien van den brieven van alsulcken eisch end toseggen als Poppa end Harinxman uth Vriesslant hem vermeet te hebben totten lande van der Schelling en 't Griende, miner g. vrowen van Zevenbergen overgegeven.	Anno 1523
26.	Contract tuschen fraw Marie van Sevenbergen end heren Tjarts van Bourmannia, belangendt den koop van den eylant Schelling, autenticq in papir.	Datirt 1525
27.	Opdracht der landen van der Schellingen in handen der K. Majestet dor her Thiardt Bourmannia tot behoiff Marie, f. van Zevenbergen, mit d'hinheredatie desselffs, offte belehung van keiser Carl, in pergament mit 3 segeln.	Datirt 1527
28.	2 copien und 1 missive van f. Marie, der koningin, an heren Corneliss van Bergen, bisschop tot Ludich, belangendt 't schatting des X. penningh end contributien van Schellinglant.	Anno 1543
29.	Octroy du dilay à faire rapport des biens de Zevenbergen, Nordloz et Schelling, pour payer le Xe. denier, in pergament. Dat.	1544
30.	Ordinantie des hern van Sevenbergen, wie het mit den gestrande guden zal gehalten worden op 't lant van den Schellingh, underzaichnet, in papir.	Anno 1548
31.	Baersingh van dien van der Schelling van het gestrandte schip van Jan Jansz. van Haerlem, vor die somme van 42 kar. g., in pergament mit 1 segel.	Datum 1548
32.	Procuratie vor der stat van Hoorn passirt, vor meester Jacob Reiners om zekere gestrandte goden op den eylant Schelling t'ontfangen end te verkriegen uth des hern handen.	in pergament mit 1 segel 1554
33.	Memorie van den eysch van den rentmeister Koebel van den eylande van der Schellingh, belangendt den Xn. pfennigh.	1555
34.	Minute van die bestellungh offte commissie van het drostampt op der Schellingh.	Anno 1555
35.	Mandement des heren van Sevenbergh publicirt in den kirchen op Schelling, wie het mit het dijcken gehalten sol werden.	Sine dato
36.	Ein bundel. Subditorum in Schelling copia de leur requeste variata diminuta et ampliata per sestich pour estre eulx réputez Frisons et non taillables avec les Hollandois. Anno 1560; darbey missiven end	

Nr.	Beschrijving	Datering
	requesten des hern van Sevenbergen an die Staten van Hollant, belangende die contributie seiner onderdanen des lantz van der Schellingh, requeste dern van der Schelling tegens d'ordonantie van 't schutten irer biesten in 's hern duynen; ordnantie wie het mit den biesten sol gehouden werden; carte van 't lant van der Schelling, Hollant end Friesslant; historia wo Schelling ein Hollantz lehn geworden; concept van ordnantien bij die 24 olders des lantz van 't strandt, alluvie, gewicht, mate etc.; demonstratie das Schellingh mit Friesland ein lant sij; deductio originis et privilegiorum Frisonum; sampt den inventaris dabij van alle disen stucken, geteikent mit a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m. end N	
37.	Nota du délict du curé en Schellingh.	1563
38.	Proces tegen Hidde Jacobs widwe toevems op 't lant van der Schellingh.	Anno 1564
39.	Proces in matery van crime, intentirt vor drossart, borgermeistern end rait van der Schellingh, tuschen Hidde Jacobsdochter, anleggersche ter einre, end M. Friderick van Bellicom verdediger ter andere zijden	
40.	Missiff der stadt van Amstelredam belangende d'oprichtinge van den bancken op 't lant van der Schellinghen.	Anno 1565

Inventarium des triages, papiers et documents trouvez en la chancellerie de la Maison d'Arenberg, concernant les terres, seigneuries, droicts et biens de Monseigneur le prince d'Arenberg en Hollande. Van der Schelling end Grint

Nr.	Beschrijving	Datering
41.	Concept van de vurmunderscap so har f.g. gesatz den weeskindern Van Lint, eertitz drost ter Schelling.	Sine dato
42.	Concept à Madame de Billy, recommandation pour les orphelins de Lint délaissiez.	Sine dato
43.	Concept de la requeste de ceulx du Schelling présenté à Madame pour obtenir la neutralité et libre navigation par mere.	Sine dato
44.	Requeste au roy catholique par Madame pour ses subjectz du Schelling, de pouvoir passer et repasser avec leur batteaux par mere, et aborder partout librement pour gagner leur vie.	Sine dato
45.	Concept au drossart du Schelling: van de provisie van	Sine dato

Nr.	Beschrijving	Datering
	vischerien; van de administratie van justitie; van verfallene capen weder op te richten op 't versoeck deren van Amsterdam; van de vicarie te Midzlandtz te versien.	
46.	Copia missive har. g. an burgemeester, scepen ende rait ende oldesten 's landtz van der Schelling, belangende de privilegien ende ordinancen eertijtz bij den olden heer tot Zevenberge gemackt, dern nu ter tijt teils contrariern te weten ursach om betering darin te stellen tot haeren besten.	6 januari 1562
47.	Minute scrijvens harer gnaden an drossart: van 't geschil ende questie tuschen heer Egbert, pastor Mitzlandtz, ende den vicarius dazelffs, omme informatie te nemen sonder dissimulatie op 't Feyt end haar g. daraff die wairheit t'erkennen te geven; Van den hovenir in sin pach; van een confiscatie van den drost angegeven, off man darto befuegt; van ontfanck der provisie he gesonden, ime to willen passern op rekening; van den coninen; van die questie der loitzluden; van zekere anckeren, verjarde sacken, draff sij h.g. den tienden penning wollen geven, des h.g. niet gemeent sijn t'ontfangen, angesehn alle ander verjairde saken geheel tot h.g. profyt sollen stain utgnomen hoer den derden pfennig to te laten, end wofern sij hem hart dartegen opposteren, alsdan mit hen t'accordern op 't halffsheit, end daraff acte te passeren, sunst op 't harteste te halten om sij te inducern.	25 aprilis 1566
48.	Concept schrivens an die wedwe Rob. van Lint, gewesen drost ter Schelling, beclagende hars mans doit, end dat sij in de administratie totten ende hars jars sol continueren ende hair rekening voldoin, tot dat h.f.g. een andern darto committirt dem die onderdanen respect tragen.	18 novembris 1567
49.	Examen genomen op die clachten der gemeente van Zuryp over hueren pastor ter Schelling.	17 martij 1568
50.	Articulen van de clachten der gemeent van Zuryp over hueren pastor.	9 may 1568
51.	Lettre missive Gerbrant van Walkema, drost ter Schelling, beclagt den doit m.g.h. graven tot Arenberg.	15 juny anno 1568
52.	Minute an drosten ter Schelling: van allerley geestlicken ende weltlicken saken; van ontsettinge des pastors om reden ende des vicarius an 't westende; van den secretaris der een altdiener uit te	29 juny 1568

Nr.	Beschrijving	Datering
	verstoken; van den garden; dat h.g. dem goricht geen gerechtigheit van insettingen bedarff te geven; van den duynmayer; van de coninen; van de hueringen end pachtcedels; van bedykinge der buytenlanden geen kosten an te leggen ferner als sinen ontfanck bedragen kan; begert eenen staet van sin recept; van een kalkoven; van die broken, dat man na gelegenheit sol handlen, dan begert niemant te verdrinken; van der reparatie des huyses; van 't frijbutersschip te verkopen; van 't suyvere rekening te geven; van zin brandinge; van de servitien der onderdanen end pachters op 't feit van die religie end sin ampt mit den gerichte; allet tot h.f.g. besten profijt an te stellen.	
53.	Concept van commissie tottet secretarisscap ter Schelling. Van 't secretariscap, costerampt end scholmiester tot Nyerkerck.	20 augusti 1568
54.	Estat van 't jairlick inkomen end lasten van der Schelling ende Grint.	1 januari 1569
55.	Compte de la vefue de fue Vervou, drossart du Schellingh, Amilya de Grumbach.	15 septembris 1570
56.	Memoria van die rekening Thys, den bowknecht van m. her van Sevenbergen, end sin huisfrow, gesonden an Johan Vervou, drossart ter Schelling, om breder informatie draff te hebben. 14 marty 1564; mette attestatie van vrowe Amelia van Grumbach, wedwe van Vervou, dat het kenlicke schuldt sij.	22 aprilis 1571
57.	Remonstratie van Haye Wines van die gelegenheit des landtz van der Schelling.	7 septembris 1572
58.	Minute à Monseigneur le prince d'Arenberge estant à Nijmegen que le secrétaire du Scelling est prez delle ici en Arenberge où y sera détenu jusque à l'arivé de Monseigneur. Pour adviser ensemble de ce que compète à respondre touchant monsieur de Lumaing etc..	9 february 1573
59.	Copia de la sauvegarde du prince d'Oranges donné à ceulx du Schelling.	2 aprilis 1573
60.	Concept au grand-commandeur en faveur de deux subjectz du Scelling pour avoir relaxation d'ung bateau détenu au coste de Frize par certains soldatz du roy.	16 januari 1574
61.	Concept à l'advocat Cocq pour ceulx du Scelling pour advis comme le drossart Ketz pourat estre remboursé de ses déniers déboursé pour les propriétaires au fait	21 januari 1574

Nr.	Beschrijving	Datering
	des dicquaiges.	
62.	Concept à monsieur de Billy en faveur des subjectz du Scelling, d'en user leur libre navigation des pescheries, de laquelle dépend leur vie et substance.	7 marty 1574
63.	Concept à monsieur de Billy pour ceulx du Schelling pour ravoir leur batteau et leur marchandise; de les avoir en bonne et favorable recommandation, considérant leur povreté. Et s'il est advenu quelque faulte par aultres malveuillantz ou du bas peuple, que desplaist à madame, que pourtant ceulx du magistrat en soient excusé. Ausquelz sa grâce escript les renientenant de s'y acquiter que l'on n'aye plus de plaintes.	20 july 1574
64.	Minute meins g.h. schrijvens an drossart van der Schelling Hotnea, dat s.g. sijne brieven ontfangen end darop nit kan disponeren om die ongelegenheit der tijt. Jedoch an die 24 oldesten geschreven hom t'assisteren totte reparatie der dijckaigen. End van sin commissie die hem afhendich gemacht, dat darin ter gelegener tijt sal versien worden.	Datirt 8 marty 1575
65.	Minute an die van der Scelling belangend den schaden so Thierik Hotnea mit sijn gevancknis geleden, end van die kaydijcken.	8 marty 1575
66.	Billet ordonnance à monsieur de Billy pour ceulx du Scelling.	7 february 1576
67.	Copia scrivens an drost ter Scelling.	Letsten marty 1576
68.	Concept scrivens an den abt van Lidlum om die kercke tot Horne op 't eylant Scelling, die tot sijner collatie stait, met een beqwam priester te versien.	22 may 1577
69.	Concept à monsieur de Ville: lettre commendatrice pour le seigneur Gerbrant de Walckema, drossart du Schelling, se retirant dudit office et prendre sa demeure à son, de l'avoir pour recommande en contemplation de sa grace pour les loyaux services.	23 may 1577
70.	Original scrijven van de oldermans end voegden van 't gasthuis des namen Jesus tot Leewarden an min g. vrowe van Arenberg, om een jarlixte rente van 195 guldens den armen beset, die nu 9 jaren unbetalt verlopen, hypothecirt op Scelling, Wedde, Vollenhoe etc. . Bitten betaling.	12 april is 1578
71.	Copia dern verschrijvinge transport van die jairlixte rente van 195 carls. gl. komende van juncker Baltasar	20 july 1570

Nr.	Beschrijving	Datering
	van Vairquiste, by sinen testamente den armen in 't gast- offte weesehuiss ten soeten namen Jesus tot Lewarden besat, die hair f.g. ratificirt end glofft also te betalen, in dry glijcken terminen weder aff te leggen end te redimeren, hipothecirt op hair f.g. actien end godern te Vollenhoe, Wedde end andern in Overissel ligende.	
72.	Quitance d'Elco van der Haule, advocat in 't Hoff van Friesland, executeur van den testament Balthasar van Warkuysch, van 195 g., entfangen in den nam van m.g.h. grave tot Aremerberge, durch Matthijs Boom, marscalck op 't huys Lewarden, uth s.g. gaigen rente affterfolgende die brieven d'assignatie.	Letsten septembris 1565 erschienen
73.	Minute h.f.g. an die underthanen ter Scelling; point dépesché etchangé.	7 marty 1580
74.	Minute au Drossart luy commandant de présenter les comptes au chastellain d'Hontzelredijck.	10 marty 1580
75.	Lettre missive de Robert Ham Burger tot Gruningen, van die contributie so denen van der Scelling afgefordert dor min heer van Verdugo.	11 decembris 1588
76.	A messieurs des Finances. Minute de madame solicitant payement de 900 florins luy deu des artelleries qui sont à Harlingen, pour donner satisfaction à ses créditeurs.	16 octobris 1572